

Zpráva ze zahraniční služební cesty

Místo:

Rakousko, the European Research Center for Book and Paper Conservation-Restoration, Horn

Termín cesty:

8. – 11. 5. 2011

Účel cesty:

odborná konference „New approaches to book and paper conservation-restoration“

Účastník cesty:

Ing. Benjamin Bartl

Zprávu podávají:

Ing. Benjamin Bartl

Datum vyhotovení:

23. 6. 2011

Podpis ředitelky archivu :

PhDr. Eva Drašarová, CSc.

Část všeobecná:

Cesta byla zahájena 8. 5. 2011 a ukončena 11. 5. 2011. Veškeré výlohy s výjimkou zakoupení sborníku příspěvků z konference pro Národní archiv byly hrazeny Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze. Během cesty nedošlo k žádným organizačním potížím.

Část odborná:

Účelem cesty byla účast na konferenci „New approaches to book and paper conservation-restoration“. Akci pořádalo nově založené Evropské centrum pro konzervaci a restaurování knih a papíru se sídlem v Rakouském Hornu. Cílem Centra je koordinovat setkávání konzervátorů a restaurátorů především ze středoevropského regionu. Toto setkávání má probíhat jednak na konferencích podobných této, dále při pořádání specializovaných workshopů, a kromě toho také formou diskuzí na fóru otevřeném na internetových stránkách Centra:

<http://www.buchstadt.at/Forum.232.0.html?&L=3>.

Příspěvky byly předneseny v několika blocích. První z nich se týkal etických problémů konzervace a restaurování. Ursula Schädler Saub poukázala na přenositelnost závěrů známých teoretiků restaurování Cesare Brandiho a Aloise Riegela na oblast konzervace a restaurování knih a papíru.

Weronika Liszewska ve svém příspěvku zdůraznila vliv postmoderního a ekologického uvažování na vývoj restaurátorské etiky v druhé polovině 20. a počátku 21. století. Jedním z důsledků byla rezignace na vytvoření univerzálně platných etických kodexů, respektive jejich přizpůsobování hodnotám, které uznává ta která kultura. Podobně došlo v míře do té doby neobvyklé k rozšíření ideálu minimálního zásahu, tedy snahy o zachovávání nejen původnosti, ale i „dobového nánosu“ na restaurovaném objektu. Ve stejném duchu se nesly přednášky Ericha Reinharta a Małgorzaty Pronobis-Gajdzis, poukazující na význam uchování fragmentů a typických znaků vazeb, které bývají považovány za běžné, a proto bezcenné.

V dalším bloku byly prezentovány konkrétní postupy konzervace a restaurování různých knih. Ukázalo se, že i při respektování stejných principů může být v různých případech rozhodnutí o postupu konzervace zcela odlišné. Podstatná bývá míra předpokládaného využití knihy v budoucnu, velkou roli ale hraje také estetický názor konzervátora a archiváře. Ve všech případech byl kladen důraz na důkladnou dokumentaci všech provedených zásahů.

V části věnované vědeckému výzkumu vzbudily největší pozornost přednášky Spirose Zervose a Reného Larsena. První zkoumal vliv vodních konzervátorských procesů na vlastnosti papíru a druhý na vlastnosti třísočinných usní a pergamenů. V obou případech bylo konstatováno, že i pouhé zvlhčení vodou může vést k významným změnám těchto materiálů a nemělo by být v žádném

případě prováděno rutinně. Otázkou však zůstává právě hodnocení oné „významnosti“ pozorovaných změn, jež zůstává do značné míry subjektivní.

John Havermans prezentoval předběžné výsledky výzkumu zaměřeného na možnost využití gama-záření pro dezinfekci archivního a knihovního materiálu. Pro dezinfekci byla doporučena dávka ozáření 6–10 kGy, pozorované negativní vlivy na vlastnosti papíru byly považovány za zanedbatelné.

Z jiné strany se problematice mikrobiologického napadení papíru se věnovala Flavia Pinzari. Shrнула možnosti určení druhu a aktivity mikroorganismů včetně nejmodernějších postupů (stanovení produkce ATP, fluorescence po vybarvení diacetátem fluoresceinu, pozorování pomocí SEM atd.). Upozornila, že některé druhy mohou v depozitářích vegetovat i při dodržení doporučených klimatických podmínek.

Petra Vávrová studovala vliv ozáření viditelným světlem a takzvaného postradiačního efektu na vlastnosti papíru. Přednáška, mezi jejímiž spoluautory byl i Dr. M. Ďurovič, vzbudila značný ohlas, jedná se zjevně o aktuální téma.

Simone Pentzien seznámila účastníky s pokrokem ve vývoji metody čištění papíru laserem. Bylo zjištěno, že optimální je použití laserových pulzů o délce řádově nanosekund a vlnové délky 532 nm. Nevýhodou zůstává nemožnost odlišení záznamu a nečistot. V diskuzi bylo upozorněno na nebezpečí poškození povrchu papíru laserem.

Přednáška Haliny Rosy se týkala možnosti použití bakteriální celulózy při konzervaci papíru. Přidavek těchto nanovláken do papíroviny zlepšuje mechanické vlastnosti papíru, hydrogely této látky je možné použít pro doklízování i lepení papíru. Výhodou vláken je vysoká pevnost, elasticita a polymerační stupeň. Určitou nevýhodou je nižší odolnost proti mikrobiologickému napadení. Uvažuje se také o využití této látky při konzervaci usní a fotografií.

Na téma využití termoplastických adheziv se zaměřila Samantha Sheesley. Prezentovala výsledky konzervace papírových dokumentů pomocí adheziv BEVA 371, Lascaux 360HV a Lascaux 498HV. Mezi výhody těchto lepidel patří možnost aplikace bez použití rozpouštědel, odstranitelnost i po stárnutí a tvarovatelnost teplem. Připravené vrstvy lepidel Lascaux je možno používat také jako tmely.

V dalších blocích zazněly mimojiné příspěvky Istvána Kecskemétiho, popisujícího přípravu mapové sbírky na proces digitalizace, Dirka Lichtblaua, propagujícího přístroj SurveNIR, Salvadora Vinase, představujícího zdokonalený model vakuového lisu, Karin Scheper popisující typologii islámských vazeb nebo Heinze Miklase, jehož projekt se týká zvýrazňování nečitelného textu na digitálních kopiích dokumentů pomocí speciálního software.

V rámci konference byl také prezentován poster „Working more effectively with *B. amyloliquefaciens* α -amylase“, který se týkal možnosti použití tohoto enzymu při konzervaci papíru. Autory byli B. Bartl, M. Ďurovič, B. Bacílková a P. Kotlík.

Závěr:

Přínosem služební cesty byla možnost seznámit se s nejnovějšími evropskými trendy v oblasti konzervace a restaurování, možnost prezentace výsledků vlastního výzkumu a získání pozvání od Elzbiety Jablonské z Univerzity Mikuláše Koperníka v Toruni k návštěvě tamějšího restaurátorského pracoviště.

Získané písemné materiály:

Sborník příspěvků z konference „New approaches to book and paper conservation-restoration“